

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті сформовано поняття адміністративно-правових відносин в адміністративному праві України – суспільних відносин, які об'єктивно потребують врегулювання нормами адміністративного права і належно врегульовані, виникають під час надання суб'єктами публічної адміністрації адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності. Їхньою метою є забезпечення прав, свобод та законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу держави.

Ключові слова: адміністративні послуги, адміністративно-правові відносини, виконавчо-розпорядча діяльність, норми адміністративного права, поняття, публічний інтерес, суб'єкти публічної адміністрації.

В статті сформовано поняття адміністративно-правових відносин в адміністративному праві України – общественных отношений, которые объективно требуют регулирования нормами административного права и соответственно урегулированы, возникают при предоставлении субъектами публичной администрации административных услуг и осуществлении исполнительно-распорядительной деятельности. Их целью является обеспечение прав, свобод и законных интересов частных лиц и публичного интереса государства.

Ключевые слова: административно-правовые отношения, административные услуги, исполнительно-распорядительная деятельность, нормы административного права, понятие, публичный интерес, субъекты публичной администрации.

The article formulates the concept of administrative-legal relations in the administrative law of Ukraine. What is meant by social relations, which objectively require and actually regulated by the norms of administrative law. They arise when providing administrative services to public administrations and implementing executive and regulatory activities. Their purpose is to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of individuals, and the public interest of the state.

Key words: administrative services, administrative-legal relations, Concept, executive and regulatory activity, norms of administrative law, public interest, subjects of public administration.

Вступ. Україна перебуває на порозі важливих позитивних змін. Більшість поглядів українського народу спрямовані на повноцінну адаптацію всіх сфер життя до європейських стандартів. У цьому напрямі необхідно змінювати як практику, так і теорію публічного управління. Для цього вітчизняні вчені виконують значну наукову роботу щодо вдосконалення наявних та запозичення нових інститутів адміністративного права. Серед перших вагоме місце належить загальнотеоретичному інституту адміністративно-правових відносин, який в умовах сьогодення потребує трансформації, щоб найповніше задовольняти потреби адміністративного права у сфері надання адміністративних послуг та здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності.

Усе вищезазначене зумовлює актуальність розкриття поняття адміністративно-правових відносин в адміністративному праві України.

Проблематику поняття адміністративно-правових відносин в адміністративному праві України досліджували такі вчені-адміністративісти: В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Бевзенко, Ю. Битяк, І. Голосніченко, В. Гаращук, С. Алфьоров, С. Вашенко, В. Галуцько, П. Діхтієвський, М. Долгополова, В. Колпаков, С. Короед, О. Кузьменко, А. Купін, В. Курило, С. Стеценко й ін.

Однак вони вивчали проблему адміністративно-правових відносин як окремого теоретичного інституту адміністративного права лише опосередковано, у процесі дослідження інших, більш загальних чи спеціальних суспільних викликів.

Постановка завдання. Мета статті – на основі теорії адміністративного права, аналізу відповідних нормативно-правових вітчизняних і закордонних актів, праць учених та інших джерел сформулювати поняття адміністративно-правових відносин в адміністративному праві України.

Результати дослідження. У сучасній юридичній літературі правовідносини розуміють як специфічні суспільні відносини, учасники яких виступають як носії прав та обов'язків, установлених нормами права [1].

У джерелах адміністративного права є певні тенденції щодо розкриття змісту адміністративно-правових відносин. На думку авторів підручника з адміністративного права за редакцією професора В. Галуцького, адміністративно-правові відносини у вузькому розумінні визначені як суспільні відносини, що врегульовані нормами адміністративного права. Адміністративно-правові відносини в широкому розумінні – це форма соціальної взаємодії публічної адміністрації й об'єктів публічного управління, що виникає на підставі адміністративно-правих норм із метою забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави, учасники якої мають суб'єктивні права й юридичні обов'язки [2, с. 37–47].

Професор В. Колпаков визначає, що адміністративно-правові відносини – це результат впливу адміністративно-правових норм на поведінку суб'єктів сфери державного управління, у результаті якого між ними виникають сталі правові зв'язки державно-владного характеру. На думку вченого, адміністративно-правова норма містить абстрактну конструкцію адміністративно-правового відношення. Сутність такої конструкції полягає в тому, що норма від імені держави визначає належну поведінку кожного зі своїх адресатів. Одних вона наділяє правом володарювати, інших – обов'язком виконувати волю панівного суб'єкта. Вона встановлює обов'язкові правила, за якими відбувається «спілкування». Ці правила формулюються у вигляді взаємних прав і обов'язків. З моменту набрання чинності такою нормою відносини між сторонами будуються в межах її приписів. Якщо до моменту ухвалення норми управлінських зв'язків між ними не було, то вони формуються. Якщо ж такі зв'язки були, то вони, по-перше, упорядковуються, як того вимагає норма, по-друге, набувають характеру юридичних зв'язків або правових відносин. Оскільки йдеться про адміністративно-правові норми, то ці юридичні зв'язки будуть адміністративно-правовими відносинами. Адміністративно-правові відносини завжди мають державно-владний характер, тобто один із суб'єктів завжди наділений державою владними повноваженнями щодо інших учасників адміністративно-правових відносин. У даному розумінні не є винятком і так звані «горизонтальні» адміністративно-правові відносини. Виникнення адміністративно-правових відносин – це, по суті, об'єктивізація загальної управлінської волі держави в реальній поведінці конкретних суб'єктів [3].

Як вважають автори навчального посібника з адміністративного права С. Алфьоров, С. Ващенко, М. Долгополова, А. Купін, адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права [4, с. 40]. Зазвичай вони, маючи ознаки, притаманні всім правовідносинам, водночас відрізняються від них принциповими особливостями, що відображають специфіку виконавчо-розпорядчої діяльності. Вони являють собою юридичну форму управлінських відносин і мають організаційний характер, що зумовлено організуючою сутністю державного управління. Вони виникають у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності. Суб'єктами адміністративно-правових відносин виступають органи державного управління. Однак обов'язковою умовою виникнення адміністративно-правових відносин є те, що однією стороною їх виступають суб'єкти, які наділені юридично-владними повноваженнями. Здебільшого вони виникають у зв'язку з діяльністю органів виконавчої влади. Відносини можуть виникати з ініціативи будь-якої сторони. Згода іншої сторони не обов'язкова. Крім того, вони можуть виникнути і за відсутності бажання іншого їх учасника. Об'єктом здебільшого є дії, діяльність, поведінка людей, здійснення яких є реалізацією адміністративно-правових відносин. Іноді в адміністративно-правових відносинах (здебільшого організаційно-майнового характеру) об'єкт складний: поведінка людей і майно – «предмет». Відносини між учасниками розглядаються зазвичай позасудовим порядком. Учасники адміністративно-правових відносин, які порушили вимоги адміністративно-правових норм, несуть відповідальність перед державою в особі її органів (зазвичай органів виконавчої влади) [5, с. 16–17].

З урахуванням вищенаведеної теорії адміністративного права здійснено дослідження змісту адміністративно-правових відносин за допомогою методів аналізу і синтезу. Професори В. Галуцько і С. Алфьоров вважають, що провідною ознакою адміністративно-правових відносин є те, що це є суспільні відносини, які врегульовані нормами адміністративного права. Також збігається думка професорів С. Алфьорова і В. Колпакова стосовно того, що невід'ємною ознакою адміністративно-правових відносин є те, що вони виникають у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності публічної адміністрації. Проте наявні і інші думки науковців щодо юридичної природи адміністративно-правових відносин. Так, професор В. Галуцько вважає, що це форма соціальної взаємодії публічної адміністрації й об'єктів публічного управління, метою таких відносин визначає забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави, учасники якої мають суб'єктивні права й юридичні обов'язки. Професор В. Колпаков акцентує увагу на сталих правових зв'язках державно-владного характеру всередині цих відносин; професор С. Алфьоров зазначає, що учасники адміністративно-правових відносин, які порушили вимоги адміністративно-правових норм, несуть відповідальність перед державою в особі її органів.

Отже, більшість провідних вчених-адміністративістів вважають, що адміністративно-правові відносини є суспільними відносинами, які врегульовані нормами адміністративного права, вони виникають у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності публічної адміністрації, із чим ми погоджуємося. Що стосується інших специфічних ознак, то вони можуть бути враховані під час розкриття адміністративно-правових відносин у певних сферах суспільного життя

Прикладом адміністративно-правових відносин є публічна купівля сільською радою Великих Копаней будинків для дітей-сиріт за субвенцією з державного бюджету на суму 1 172 303 гривні для придбання соціального житла для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування тощо [6].

Однак для формування оновленої конструкції поняття адміністративно-правових відносин потрібно врахувати останні досягнення адміністративно-правової думки щодо розуміння предмета сучасного адміністративного права.

На думку авторів підручника «Адміністративне право України. Повний курс», відносини, що становлять предмет адміністративного права України, окреслюються: 1) суспільними відносинами, що виникають у зв'язку із забезпеченням суб'єктами публічної адміністрації прав і свобод та законних інтересів приватних осіб у процесі надання адміністративних послуг; 2) адміністративною діяльністю суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення публічної управлінської (виконавчо-розпорядчої) діяльності: а) у процесі виконавчої діяльності суб'єкти публічної адміністрації забезпечують публічне виконання законів на території всієї держави; б) розпорядча діяльність полягає в ухваленні суб'єктами публічної адміністрації підзаконних нормативно-правових адміністративних актів на основі та з виконання законів. Автори підручника узагальнюють, що предметом адміністративного права України є суспільні відносини, які виникають між суб'єктами публічної адміністрації та приватними особами. За змістом предмет адміністративного права складається з надання адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності публічною адміністрацією [7, с. 27–30].

Висновки. Отже, з урахуванням зазначених позицій ми вважаємо, що адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини, які об'єктивно потребують врегулювання нормами адміністративного права і належно врегульовані, виникають під час надання суб'єктами публічної адміністрації адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу держави.

Список використаних джерел:

1. Правовідносини. Правознавство: підручник / В. Копейчиков. Київ: Юрінком-Інтер, 2003. URL: <http://www.ebk.net.ua/Book/BookPravothnavstvo/Glava15/Terminu.htm>.
2. Адміністративне право України: навчальний посібник Т. 1: Загальне адміністративне право / В. Галуцько, В. Курило, С. Короєд та ін. Херсон: Д.С. Грін, 2015. 272 с.
3. Адміністративно-правові відносини. Адміністративне право України: навчальний посібник / В. Колпаков. Київ: Юрінком-Інтер, 2004. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-156.html>.
4. Адміністративне право України: підручник для юридичних вузів і фак. / Ю. Битяк, В. Богущкий, В. Гарашук та ін.; за ред. Ю. Битяка. Харків., 2000. 520 с.

5. Адміністративне право: Загальна частина: навч. посібник / С. Алфьоров, С. Ващенко, М. Долгополова, А. Купін. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.

6. Сельским советом Великих Копаней было куплено 3 дома для детей-сирот. URL: <https://kherson.net.ua>. 2018. URL <https://kherson.net.ua/news/selskim-sovetom-velikih-kopanej-bylo-kupleno-3-doma-dlja-detej-sirot>.

7. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон, 2018. 446 с.

УДК 342.9

ДУБИНСЬКИЙ О.Ю.

ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

У статті обґрунтовано значущість державного контролю за додержанням законодавства на залізничному транспорті, проаналізовано його стан. Визначено зміст державного контролю за додержанням законодавства на залізничному транспорті, охарактеризовано основні особливості його здійснення.

Ключові слова: залізничний транспорт, державний контроль, додержання законодавства, мораторій, планові заходи, позапланові заходи.

В статье обоснована значимость государственного контроля над соблюдением законодательства на железнодорожном транспорте, проанализировано его состояние. Определено содержание государственного контроля над соблюдением законодательства на железнодорожном транспорте, охарактеризованы основные особенности его осуществления.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, государственный контроль, соблюдение законодательства, мораторий, плановые мероприятия, внеплановые мероприятия.

The article substantiates the importance of state control over compliance with the legislation on railway transport, and analyzes its state. The content of state control over observance of legislation on railway transport is determined, and the main features of its implementation are described.

Key words: railway transport, state control, observance of legislation, moratorium, planned measures, unscheduled measures.

Вступ. У єдиній транспортній системі України залізничний транспорт об'єктивно посідає провідне місце, задовольняє потреби в перевезеннях як виробничої сфери, так і населення, будучи важливим чинником розвитку не лише транспортної галузі, але й національної економіки загалом. Залізничний транспорт забезпечує внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки економіки України, сприяє нормальному функціонуванню всіх її галузей, а також міжнародному співробітництву.

Сьогодні публічне акціонерне товариство «Українська залізниця» («Укрзалізниця») є національним перевізником вантажів та пасажирів, метою діяльності якого є задоволення потреб у безпечних та якісних залізничних перевезеннях, забезпечення ефективного функціонування та розвитку залізничного транспорту, створення умов для підвищення конкурентоспроможності галузі тощо. За даними Державної служби статистики України, 2017 р. показник вантажооборо-